

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Autor: mgr Natalia Oślizło-Doskocz

Temat: Rygor natychmiastowej wykonalności wyroków jako mechanizm zwiększający efektywność postępowania cywilnego.

Promotor: dr hab. Maciej Muliński

Wykonalność wyroku oznacza, że może on zostać wykonany w drodze egzekucji. Zgodnie z polskim prawem procesowym cywilnym, wykonalność jest zasadniczo cechą prawomocnych wyroków zasądających świadczenie. W określonych przypadkach dopuszczalne jest jednak wykonanie takiego orzeczenia przed jego uprawomocnieniem – możliwość taką daje rygor natychmiastowej wykonalności.

W dysertacji skupiono się na problematyce zmian w elementach konstrukcyjnych rygoru natychmiastowej wykonalności wyroków, ukierunkowanych na poprawę funkcjonowania tego mechanizmu. Przedmiotem analizy była również zasadność rozszerzenia katalogu spraw, w których sąd może nadać wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności. Rozważania te prowadzono w kontekście pełniejszego wykorzystania tej instytucji w celu zwiększenia efektywności postępowania cywilnego. Oceny i postulaty *de lege ferenda* koncentrują się na możliwości oraz zasadności szerszego wykorzystania rygoru natychmiastowej wykonalności wyroków, mającego na celu zwiększenie ochrony roszczeń powoda oraz usprawnienia i przyspieszenie postępowania cywilnego.

Wyartykułowane w dysertacji postulaty zostały sformułowane jako odpowiedź na problemy wymiaru sprawiedliwości, związane z efektywnością postępowania cywilnego, społecznym odbiorem tego postępowania jako zbyt długotrwałego oraz obciążeniem sądów sprawami apelacyjnymi, których celem jest jedynie odroczenie przymusowego wykonania orzeczenia.

Dysertacja składa się z uwag wprowadzających, dziesięciu rozdziałów oraz uwag podsumowujących. W rozdziale I dokonano analizy pojęć: prawomocność, wykonalność oraz natychmiastowa wykonalność - ze szczególnym uwzględnieniem powiązań między tymi

mechanizmami. Przedstawiono również rys historyczny rygoru natychmiastowej wykonalności wyroków oraz aksjologiczne podstawy tej instytucji.

Analiza aktualnie obowiązujących regulacji prawnych dotyczących rygoru natychmiastowej wykonalności wyroków została przeprowadzona w rozdziale II. W tej części pracy przedstawiono również zagadnienia związane z ograniczeniami i wyłączeniami stosowania tego mechanizmu.

Dwa kolejne rozdziały - III i IV - zawierają analizę prawnoporównawczą. W rozdziale III omówiono funkcjonowanie mechanizmu natychmiastowej wykonalności wyroków sądów pierwszej instancji w sprawach cywilnych w prawie niemieckim, austriackim, szwajcarskim i włoskim. Ze względu na to, że aktualnie rozwiązania przyjęte w omawianym zakresie we Francji mają charakter wiodący, poświęcono im osobny rozdział. Analiza prawnoporównawcza umożliwia uchwycenie podobieństw i różnic w podejściu do mechanizmu rygoru natychmiastowej wykonalności wyroków, co z kolei ma istotne znaczenie dla określenia możliwych kierunków rozwoju tej instytucji w polskim porządku prawnym.

Przedmiotem rozdziału V jest analiza rygoru natychmiastowej wykonalności z perspektywy środków tymczasowej ochrony prawnej. Uwagi w tym zakresie wynikają z faktu, że rygor natychmiastowej wykonalności należy do katalogu tych środków. W tej części pracy poruszono także problematykę wybranych zasad prawa w kontekście stosowania rygoru natychmiastowej wykonalności.

W rozdziale VI omówiono zagadnienie natychmiastowej wykonalności wyroków w kontekście prawa do rzetelnego procesu. Postulowane w pracy zmiany w zakresie rygoru natychmiastowej wykonalności powinny uwzględniać krajowe i międzynarodowe standardy ochrony praw stron postępowania cywilnego, co wyznaczyło kierunek rozważań podjętych w tym rozdziale. W tej części pracy analizie poddano również społeczne potrzeby stanowiące uzasadnienie dla stosowania tego mechanizmu.

W kolejnym rozdziale skupiono się na skutkach wykonania wyroku zaopatrzonego w rygor natychmiastowej wykonalności. Przedstawiono problematykę roszczeń restytucyjnych przysługujących pozwanemu w sytuacji zmiany lub uchylenia takiego orzeczenia. Poruszono również istotne zagadnienie odpowiedzialności Skarbu Państwa za skutki wykonania wadliwego wyroku, który został następnie uchylony lub zmieniony.

